

U s n e s e n í

Městský soud v Praze jako soud odvolací rozhodl v senátě složeném z předsedy JUDr. Ladislava Muzikáře a soudců JUDr. Hany Douskové a JUDr. Zdeňky Vlasákové, ve věci projednání dědictví po V. R., svobodném, r.č. /, posledně bytem /, zemřelém, bez zanechání závěti, za účasti: 1) pozůstalé neteře D. H., r.č. /, bytem /, a 2) pozůstalé družky Z. K., r.č. /, bytem /, zastoupené Mgr. Zuzanou Goyovou, advokátkou se sídlem Praha 5, Smíchov, Radlická 28/663, k odvolání pozůstalé družky Z. K. proti usnesení Obvodního soudu pro Prahu 4 ze dne 17.1.2002 č.j. 34 D 1408/2001 – 58,

t a k t o :

Usnesení soudu I. stupně se zrušuje a věc se mu vrací k dalšímu řízení.
Žádná z účastnic nemá právo na náhradu nákladů odvolacího řízení.

O d ů v o d n ě n í :

Napadeným usnesením soud I. stupně ve výroku I. určil obvyklou cenu majetku částkou 3,833.149,66 Kč, výši dluhů částkou 6.499,30 Kč a čistou hodnotu dědictví částkou 3,826.650,36 Kč. Výrokem II. potvrdil, že veškeré jmění zůstavitele (ve výroku vyjmenované) nabývají neteř D. H. jednou polovinou a družka Z. K. rovněž jednou polovinou, s tím, že ve stejném poměru odpovídají za pohřební výlohy. Výrokem III. určil odměnu notářky částkou 20.000,- Kč a její hotové výdaje částkou 48,60 Kč, a uložil oběma dědičkám, aby tyto náklady uhradily každá částkou 10.024,30 Kč na účet soudní komisařky. Zároveň vyslovil, že žádná z účastnic nemá právo na náhradu nákladů řízení. V odůvodnění uvedl, že obvyklá cena majetku a výše dluhů zůstavitele byla stanovena shodně s údaji účastnic a daty ve spise. Zůstavitel nezanechal závět a ze zákona dědí ve třetí dědičné skupině poz. neteř D. H. a poz. družka Z. K., každá jednou polovinou. Dědictví neodmítly, ale k dohodě o vypořádání dědictví nedošlo, proto soud rozhodl ve smyslu ustanovení § 175q odst. 1 písm. d) občanského soudního řádu a potvrdil nabytí dědictví podle dědičných podílů. Výrok o odměně notářky odůvodnil ustanovením § 140 odst. 3 a § 151 a o.s.ř. a § 14 a 15 vyhl. č. 612/1992 Sb., o odměnách notářů a správců dědictví. Hotové výdaje ve výši 48,60 Kč spočívaly v nákladech na poštovné. Výrok o nákladech řízení se opírá o ustanovení § 146 odst. 1 písmo a) o.s.ř.

Proti usnesení podala odvolání družka Z. K. Namítala, že soud při svém rozhodování nezohlednil výši pohledávky odvolatelky Z. K. proti zůstaviteli. Zůstavitel a Z. K. spolu žili jako druh a družka ve společné domácnosti přes třicet let - původně v bytě v - jehož nájemcem byla dříve paní K. později od 1994/95 v nově postaveném domě v - . V roce 1985 se stal zůstavitel nájemcem bytu v (který mu byl přidělen jako byt náhradní) a později v roce 1998 i členem nově založeného bytového družstva v tomto domě. Vzhledem k tomu, že zůstavitel fakticky bydlel se svou družkou v , přestěhovala se do přednřetného bytu s jeho souhlasem dcera paní K. (Z. V.), která byt užívá a hradí veškeré služby spojené s užíváním bytu i nadále. Z. K. je vdova a po svém zemřelém muži (který byl) a později pracoval pro jako

██████████) pobírá od roku 1966 vdovský vojenský důchod placený ██████████. Tento stabilní významný zdroj příjmů (od cca 12.000,- Kčs ročně v šedesátých letech po cca 200.000,- Kč ročně v současnosti) byl také jediným důvodem, proč zůstavitel a paní K██████████ neuzavřeli manželství (neboť pokud by se paní K██████████ znovu provdala, pozbyla by nároku na tento důchod). Součástí jmění zůstavitele zahrnutého do dědictví je mj. i dům č.p. ██████████ na stavební parcele č. ██████████ zapsané na listu vlastnictví č. ██████████ u Katastrálního úřadu ██████████, vedeném pro katastrální území ██████████. Stavitelem a osobou, na jejíž žádost byla formálně udělena veškerá povolení týkající se stavby (stavební povolení, kolaudační rozhodnutí apod.), byl sice zůstavitel, který se rovněž stal výlučným vlastníkem této nemovitosti, ale veškeré finanční prostředky použité na projekt, stavbu a vybavení domu, pocházejí z výlučného vlastnictví odvolatelky. Příjmy zůstavitele a paní K██████████ z jejich zaměstnání v době stavby a před zahájením stavby neumožňovaly její financování. V době, kdy výstavbu domu plánovali a zahájili, tj. v roce 1987, uvažovali o společné půjčce od České státní spořitelny, nicméně nakonec se rozhodli pro postupnou výstavbu z vdovského vojenského důchodu paní K██████████, ten byl jediným zdrojem, který umožnil financování stavby domu a po kolaudaci domu též postavení zahradního skleníku, opravy střechy, oplocení pozemku, venkovní úpravy, údržbu apod.. Provedení veškerých stavebních prací odbornými firmami a nákup materiálu hradila ze svého důchodu výlučně paní Z██████████ K██████████. Podle dochovaných faktur a účtů za materiál a práci řemeslníků na stavbě domu a podle záznamů paní K██████████ o výběrech hotovosti z jejího účtu a vkladní knížky, kam byl ukládán její důchod, je evidentní, že celkový součet peněžních prostředků paní K██████████ investovaných v období od roku 1986 do roku 1999 do "společného" domu dosahuje částky minimálně 913.234,- Kč. Konečná suma byla ve skutečnosti ještě vyšší, ale doklady o ostatních výdajích se již nedochovaly. Zůstavitel sám vykonával některé práce na stavbě, objednával a zajišťoval práci najatých řemeslníků apod., ale finančně se na stavbě nepodílel. Zůstavitel a paní K██████████ považovali vždy dům za "společný", a tomu svědčí i jejich vystupování před svědky (sousedy a známými). Netajili se tím, že peníze na dům získali ze "zahraničního" důchodu družky. Bez prostředků plynoucích paní K██████████ ze zahraničí by nikdy nemohlo dojít k postavení domu. Investice takového rozsahu by totiž přesahovala finanční možnosti obou. Odvolatelka hradila i veškeré platby, spojené s členstvím zůstavitele v Bytovém družstvu ██████████, vzhledem k tomu, že v bytě bydlela dcera paní K██████████. Šlo o první jednorázovou splátku družstvu ve výši 20.470,-Kč zaplacenou dne 1.3.1999 (tj. 25% z celkového zůstavitelova podílu na uhrazení kupní ceny za dům v rámci privatizace bytového fondu ve výši 19.550,-Kč spolu s prvními dvěma pravidelnými měsíčními splátkami podílu na kupní ceně ve výši 2x 460,-Kč), tak i o všechny další měsíční splátky družstvu ve výši 460,-Kč měsíčně od 5/1999 do 11/1999 (resp. do 1/2000) a další platby související s členstvím v družstvu. V dopise z 15.1.2000, ve kterém představenstvo bytového družstva upozorňuje paní K██████████ na přeplatek (za období 12/1999 a 1/2000), je jako člen družstva uvedena přímo paní K██████████. Je tedy zcela zřejmé, že i ze strany družstva byla paní K██████████ evidována jako skutečný plátec plateb, kterých se přeplatek týkal (a nikoliv zůstavitel). Zůstavitel s paní K██████████ dokonce několikrát informovali předsedu družstva, že zůstavitel by chtěl převést členství v družstvu na dceru paní K██████████ a žádali je o pomoc, bohužel ani tento úkon již zůstavitel nestačil realizovat (stejně jako sepsání závěti ohledně domu ve prospěch paní K██████████, o které vždy mluvil). Pokud tedy soud zahrnul do jmění zůstavitele v rámci dědictví i jeho pohledávku za bytovým družstvem z titulu uhrazené částky ve výši 32.520,-Kč, jedná se opět o finanční prostředky vynaložené z výlučného majetku paní K██████████ (pocházejícího z jejího vdovského vojenského důchodu po manželovi) a paní K██████████ má ve stejné výši pohledávku proti zůstaviteli, kterou soud ve svém rozhodnutí nevzal v úvahu. Z██████████ K██████████ tak uhradila za zůstavitele během jeho života celkem 945.754,-Kč, které investovala ze svých výlučných finančních prostředků do

majetku ve vlastnictví zůstavitele. Podstatná část z této investice byla použita na stavbu domu č.p. [REDAKCE] v [REDAKCE] (ve výši 913.234,- Kč) a část na uhrazení členského vkladu zůstavitele v Bytovém družstvu [REDAKCE] (cca ve výši 32.520,- Kč). Paní K [REDAKCE] proto uplatňuje v rámci projednání dědictví po panu R [REDAKCE] svou pohledávku za zůstavitelem v celkové výši 945.754,- Kč, a žádá soud, aby tato pohledávka byla v plné výši zařazena do pasiv dědictví. Ke všem svým tvrzením označila v odvolání důkazy (listinami, zprávami, svědeckými výslechy). Navrhla, aby výše dluhů byla určena částkou 952.2353,30 Kč (po zvýšení o pohledávku odvolatelky ve výši 945.754,- Kč) a čistá hodnota dědictví částkou 2,880.896,36 Kč, a v tomto smyslu aby odvolací soud změnil napadené usnesení ve všech jeho výrocích.

Odvolací soud přezkoumal napadené usnesení, aniž nařizoval ve věci jednání, neboť napadené usnesení se zrušuje podle § 221 odst.1 o.s.ř. (§ 214 odst.2 písm. d) o.s.ř.).

Odvolání je důvodné.

Závěr soudu nezařadit do pasiv dědictví dluh vůči družce zůstavitele Z [REDAKCE] K [REDAKCE] soud I.stupně v napadeném usnesení vůbec neodůvodňuje. Odůvodnění rozsahu aktiv a pasiv dědictví je omezeno na konstatování, že „Obvyklá cena majetku a dluhů zůstavitele byla stanovena shodně s údaji účastnic a daty ve spise.“ Ve skutečnosti však při jednání u soudní komisařky dne 18.12.2001 družka Z [REDAKCE] K [REDAKCE] žádala, aby byla do pasiv dědictví zařazena její pohledávka za zůstavitelem z titulu finančních investic do budovy č.p. [REDAKCE] ve výši 470.000,- Kč, zatímco druhá účastnice D [REDAKCE] H [REDAKCE] „s touto pohledávkou zásadně nesouhlasí“. O „shodě s údaji účastnic“ tedy nemůže být ani řeči. Soud zřejmě vycházel z ustanovení § 175k odst.3 o.s.ř. o tom, že k aktivům a pasívům, která zůstala mezi účastníky sporná, se při určení obvyklé ceny majetku, výše dluhů a čisté hodnoty dědictví nepřihlíží, a soud se omezí jen na zjištění jejich spornosti. To však soud neuvedl nejen v odůvodnění napadeného usnesení (které je tak pro nedostatečné odůvodnění nepřezkoumatelné), ale dokonce ani v protokole ze dne 18.12.2001. Kromě toho pouhé konstatování, že další účastnice řízení (neteř D [REDAKCE] H [REDAKCE]) s touto pohledávkou „zásadně nesouhlasí“ ještě není dostatečným důvodem pro závěr, že jde o pasiva, která jsou ve smyslu § 175k odst.3 o.s.ř. sporná, a proto se k nim nepřihlíží.

O spornost aktiv či pasiv dědictví ve smyslu § 175k odst.3 o.s.ř. jde totiž pouze tehdy, jsou-li stanoviska účastníků k zařazení či nezařazení majetku či dluhů do aktiv či pasiv dědictví sporná skutkově, tzn. jsou-li zde odchýlné skutkové verze účastníků o majetku (dluhu), přičemž verze alespoň jednoho účastníka odůvodňuje zařazení majetku či dluhu do aktiv či pasiv dědictví a verze jiných účastníků (účastníka) hovoří pro nezařazení majetku či dluhu do aktiv či pasiv dědictví. (Srovnej také vzor protokolu o projednání dědictví, D.ř.č.18, strana čtvrtá, pátá a šestá, doporučený sdělením ministerstva spravedlnosti ze dne 1.února 2002, č.j.514/2001-org., č.2/2002 Sbírky instrukcí a sdělení).

O takový spor však nejde, jestliže účastník pouze „nesouhlasí“ s pohledávkou, aniž by předložil svoji skutkovou verzi, která jeho stanovisko odůvodňuje.

V této věci se soud v protokole omezil na sdělení neteře D [REDAKCE] H [REDAKCE] že s pohledávkou nesouhlasí, aniž by důvod jejího tvrzení blíže objasnil a zjistil její skutkovou verzi k investicím tvrzeným odvolatelkou. Postupoval tedy v rozporu s tím, co je shora uvedeno. Spokojil se pouze neodůvodněným tvrzením D [REDAKCE] H [REDAKCE] že „s touto pohledávkou zásadně nesouhlasí“ (viz č.1.53 spisu).

Pouhá rozdílná tvrzení účastníků, bez jejich odlišného skutkového zdůvodnění, nelze ještě považovat za spor ve smyslu § 175k odst.3 o.s.ř.

Zřejmý závěr soudu I.stupně o spornosti dluhu (nevyjádřený však v protokole ani v napadeném usnesení) je zatím předčasný a nemá podklad v řádně zjištěném skutkovém stavu. Soud nedostatečně zjistil skutkový stav, když se nezabýval tím, na základě jaké skutkové verze neteř D [REDAKCE] H [REDAKCE] „nesouhlasí“ se zařazením dluhu vůči družce Z [REDAKCE]

K [redacted] do pasiv dědictví. Jasná je pouze verze odvolatelky, která své tvrzení o dluhu zůstavitele skutkově odůvodňuje svými investicemi do stavby a vybavení domu. Navíc odvolatelka v odvolacím řízení uplatňuje nové skutečnosti, a to jednak pokud jde o výši své pohledávky z titulu těchto investic (nyní 913.234,- Kč oproti původně tvrzené pohledávce 470.000,- Kč) a jednak uplatňuje pohledávku další z titulu plateb za zůstavitele v Bytovém družstvu [redacted] ve výši 32.520,- Kč. To jí umožňuje ustanovení § 205a odst.2 o.s.ř. (§ 120 odst.2 o.s.ř.).

Protože soud I.stupně rozhodl na základě nedostatečně zjištěného skutkového stavu, když se nezabýval skutkovou verzí neteře D [redacted] H [redacted] k tvrzeným investicím Z [redacted] K [redacted] do majetku zůstavitele, a protože Z [redacted] K [redacted] v odvolacím řízení uplatňuje další skutečnosti, kterými se dosud soud I.stupně nezabýval vůbec, bylo napadené usnesení zrušeno a věc vrácena soudu I.stupně k dalšímu řízení (§ 221 odst.1 a 2 o.s.ř.).

V dalším řízení soud zjistí konkrétní skutkové verze D [redacted] H [redacted] k tvrzeným investicím odvolatelky do domu zůstavitele (v odvolatelkou nově tvrzeném rozsahu), kterými odůvodňuje své tvrzení, že je jako dluh zůstavitele neuznává, a to i pokud jde o případný rozsah, tj. výši dluhu ke dni úmrtí zůstavitele, kterou neuznává. Obdobně bude třeba postupovat i ohledně odvolatelkou nově uplatňované pohledávky z titulu úhrad plateb v bytovém družstvu za zůstavitele. Je třeba, aby se neteř D [redacted] H [redacted] konkrétně vyjádřila, např., zda tvrdí, že Z [redacted] K [redacted] na investice do domu nikdy žádnou částku nevynaložila a dům byl postaven pouze z vlastních prostředků zůstavitele, nebo zda uznává, že Z [redacted] K [redacted] vynaložila ze svých prostředků na stavbu domu pouze určitou nižší částku (kterou musí upřesnit) a pouze tuto nižší částku jí zůstavitel dlužil (dluh by pak byl nesporný do určité výše), nebo zda zůstavitel původně zaplacenou částku Z [redacted] K [redacted] uhradil za svého života apod. Teprve na základě takového skutkového zjištění si může soud učinit závěr, zda jde o skutkový spor ve smyslu § 175k odst.3 o.s.ř., nebo jen o ničím nezdůvodněný a skutkově nepodložený postoj účastnice. Pouhé stanovisko, neodůvodněné skutkovým tvrzením, nemůže vést k postupu dle § 175k odst.3 o.s.ř.

Na druhé straně však není úkolem soudu, aby v dědickém řízení řešil skutkový spor účastníků o rozsah pasiv dědictví. Podle § 175k odst.3 o.s.ř. se v takovém případě omezí na konstatování spornosti a ke spornému dluhu nepřihlíží (viz shora). Účastník se pak může domáhat svého práva žalobou u soudu ve sporném řízení, mimo řízení o dědictví (§ 175y odst.1 o.s.ř.). Veškeré návrhy odvolatelky na provedení důkazů o jejích tvrzeních jsou proto bezpředmětné, neboť soud vzhledem k ustanovení § 175k odst.3 o.s.ř. o této otázce v dědickém řízení nebude rozhodovat, nebude provádět v této věci žádné dokazování ani šetření, ani hodnotit tvrzení a důkazy. Případné důkazy o existenci dluhu může odvolatelka navrhopat ve sporném řízení podle § 175y odst.1 o.s.ř., mimo řízení o dědictví.

V dalším řízení je soud I.stupně vázán právním názorem odvolacího soudu (§ 226 o.s.ř.).

Žádná z účastnic nemá právo na náhradu nákladů odvolacího řízení, neboť pro odvolací řízení platí ustanovení o nákladech řízení před soudem prvního stupně (§ 224 odst.1 o.s.ř.) a v prvním stupni nemá žádný z účastníků právo na náhradu nákladů dědického řízení, neboť jde o řízení, které lze zahájit i bez návrhu (§ 146 odst.1 písm. a), § 175a odst.2 o.s.ř.).

Proti tomuto usnesení není přípustné dovolání.

V Praze dne 28.6.2002

JUDr. Ladislav Muzikář, v. r.
předseda senátu

Za správnost vyhotovení:

S [redacted]